

Erdeljska zeló gorata, vender se sme imenovati rodovita dežela. Ker ima mnogo košenice in travnikov ter dokaj dobrih pašnikov, zato se Erdeljci pečajo bolj z živinorejo nego s poljedelstvom. Reke in potoči namakajo zemljo ter lepотиčijo deželo. Na osojnih brdih raste plemenita trta in cvetè ovočno drevje, da je veselje gledati; a po dolinah raste pšenica, rž, turšica i. t. d. V posebnej obilosti pa nam daje Erdeljska kaméne soli in mineraličnih prirodnih, kakor: železa, svinca, srebra in zlatá.

Prebivalci Erdeljske kneževine so po narodnosti zeló namešani. Tu živé Rumunci ali Valahi, Magjari, Sikulci, Nemci, Armenci, Bolgari, Čehi, Slovaki, Rutenci, Grki, Cigani in Židje. Nemški naseljenci, takó imenovani Sasi iz 13. stoletja, katere vam denašnja podoba kaže, imajo tú svojo največjo nemško naselbino ter so najbolj na jugu in severovzhodu razširjeni. Magjarski Sikulci se pečajo večinoma s strojarstvom, a pridne Rumunke predejo in tkó volno od svojih ovac za narodno obleko.

Erdeljska kneževina se deli užé davno na tri glavne pokrajine: 1) Saska, 2) Sikulska in 3) Magjarska pokrajina. — V Saskej pokrajini leži Sibinj, glavni kraj nemških Sasov sè 20.000 prebivalci; dalje Braševó (Kronstadt) sè 30.000 prebivalci, največje in prvo obrtniško in kupčijsko mesto v deželi, ki ima zalo gotiško cerkev iz 14. stoletja, ter podeláva železo in baker, dela papir, sukno, platno in úsnije. Braševska okolica, po katerej prebivajo Nemci in Rumunci, prekrasna je, in se imenuje Burca, po potoku Burca, ki se izliva v Olto. Tú naj še imenujemo Medjaš, ki je središče kmetijstva in vinstva.

V Sikulskej pokrajini (na vzhodu) leži Sikulcev jedino mesto, Moroški Novi trg (Maros-Vasarhely) sè 10.000 prebivalci. V obližji tega mesta se pridela mnogo vina, ovočja (sadja) in tobaka.

V Magjarskej (pravilnejše rumunskej) pokrajini leži Kolož (Klausenburg), ki šteje 30.000 prebivalcev. To mesto je glavni sedež imenitnejših erdeljskih rodovin in rojstni kraj kralja Mat. Korvína. Ima lepo gotiško cerkev ter mnogo občnih vzrejalíš. V tej pokrajini naj omenimo še Maros-Ujvar, kjer so največje soline te dežele.

Io. Tomšič.

— x —

Veverica in polh.

če pokličejo svoja otroka: „Jurče! Katarinka! Kje sta? Prekrasno jutro je danes! Napravita se, gremo v gozd lešnikov brat.“ — Jurče in Katarinka plésneti v roki od veselja ter skočita v kot po očetovo zakrivljeno palico, da bi si ž njo pritegovali leskovino.

Otroka pojoč in skakajoč, kmalu dospeta z očetom v bližnji gozdič ter začné iskati in brati lešnike. Tako idoč, pridejo do nekega hrasta, pod katerim je bil nakupičen velik kúp lešnikovih lupin. Otroka zavpijeta: „Glejte, oče! Tukaj je že nekdo pred nami bil ter je bral in jedel lešnike, zato jih pa mi ne moremo mnogo nabrati.“ — Oče rekó: „Res je, da je nekdo tukaj pred nami lešnike nabiral in jih jedel, nu kdo je ta, to vama hočem takój razjasniti.“

Vsi trije sedejo pod hrast v senco in oče začne pripovedovati: „Daleč od nas v nekem skritem gozdiči, za katerega še ljudje niso dobro znali, živel je veverica, hranila se ob lešnikih in jih tudi nabirala v svoj hram za zimo. In da-si v obližji nikoli ni videla kake druge veverice niti človeka, ki bi bil nabiral lešnike, zapazila je vender s časoma, da je lešnikov vedno manj ter nekdo mora biti, ki jih nabira. Sklene zatorej, odslej vsaki dan zgodaj vstati in stražiti toliko časa, dokler ne najde tatú. Užé drugi, tretji dan zasliši, da tam po suhem listji nekaj šumi. Hitro si otare zaspane oči, da bi bolje videla, kaj je, in res, kmalu ugleda velikega, debelega polha, kateri nese polne bisage lešnikov ter hití ž njimi na neki votli hrast, ki je imel od zgoraj večjo, a od spodaj nekoliko manjšo luknjo. Polh zleze pri gorenjej luknji z bisagami vred v votli hrast ter ga potem ves dan ni bilo več videti.

„Otroka moja! povedati vama moram, da polh v hrastovem ali pa bukovem duplu po dnevi spi ter samo po noči gre ven, da si poišče hrane. Zato je bila veverica tudi drugega dne na straži in se kmalu prepričala, da tat, ki jej krađe lešnike, nihče drugi ni, nego ta polh. Kaj naj stori uboga sirota? Nekoliko sta si v rodu s polhom, ker glodalca sta oba; ako pa stvar ostane takó, kakeršna je, pobere jej polh v kratkem lešnike vse, in kaj potem na zimo? Misli in misli, naposled se tudi nekaj izmisli. Sklene polha zazidati v njegovem lastnem hramu. Zatorej takój drugega jutra, ko je polh zlezel v svojo luknjo, da se odpočije, začela je veverica nabirati lešnike in jih metati pri gorenjej luknji v polhov hram. Polh je užé spal, ali takój se prebudi. Malo ga je zbolelo, ker so lešniki padali naravnost na njegovo modro glavo. Ali videč, da padajo lešniki, otare si solzé, umakne se nekoliko bolj v kot ter pusti, da padajo lešniki v sredo njegove sobe. Veverica je brala in metala lešnike ves dan v polhovo stanovanje, ter je sklenila jih tako dolgo metati, dokler do vrha ne napolni luknje, misleč, da bode potem oproščena tega nesramnega tatú. Kadar se na večer prebudi polh, sladko se nasmeje in si pogládi brado, videč polno sobo lepih lešnikov. To noč ni šel nikamor iz doma, ostal je v svojem hramu ter lepo mirno in brez trpljenja jedel lešnike, a lupine je izmetaval pri spodnjej luknji iz votlega hrasta. To, kar mu je preostajalo, spravljal si je v kot za zimo. Veverica je bila na straži zvečer, bila je na straži zjutraj ter gledala, kdaj pride polh iz hrastovega dupla; ali polha ni bilo več iz hrasta. To je veverico zeló veselilo ter je sklenila, da polhov hram do vrha napolni in zazida. Tako je nosila in metala neprenehoma lešnike v duplo, in ko jej je lešnikov nedostalo, nosila je zreli kostanj in žir, ali vse zamán, do vrha le ni mogla napolniti hrastovega dupla. Napenjajoč se od dne do dne s preobilno nošnjo, prehladila se je in poginila. A polh videč, da mu hrana ne kaplje več v njegov hram, moral si je zopet kakor poprej sam iskati potrebne hrane.

„Otroka moja! tudi v tem hrastu, pod katerim sedimo in pod katerim vidite tolik kúp lešnikovih lupin, prebiva polh. Ali ta se sam hrani, ker gotovo ni več tako zavidne veverice nikjer na svetu, kakor je bila ta, od katere sem vama zdaj povedal.“ — Jurče in Katarinka vzklikneta: „Ha, ha, ha! to je bila pač modra veverica! vrgla je polhu sekiro v strd, to mu je kvare naredila! Kaj ne oče? Tu se pač podá óna naša prislovica, ki pravi: „Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanjo.“ —

„Tako je,“ rečejo oče, „ali zapomnita si tudi to: Veverici podobni so tudi ljudje, kateri zavidajo svojega brata ali soseda, ako mu je Bog naklonil boljše zdravje, obilnejše moči ali pa večje bogastvo, ter mu o vsakej priložnosti kažejo to svojo zavist s tem, da mu stavijo vsakeršne zapreke in zlobne nakane. Ali vse to jim ne koristi nič ter le sebi samemu škodujejo.“

Vsi trije se dvignejo ter gredé s polnimi žepi lešnikov proti domu.

D. K.

Božja šiba.

Matijček reče necega jutra očetu: „Ne umejem, zakaj Bog ljudi tudi s svojo ostro šibo svari in opomina, saj sem užé večkrat slišal vas, da je bolje ravnati z lepim, nego li z grdim. Ljudjé bi se po mojih mislih raje pokoravali in vračali na pot pravice in resnice, ako bi jim Bog grešno srce gladil z ljubeznjivo in dobrotljivo roko.“

Oče hiteč tedaj po opravkih, niso utegnili odgovoriti.

Tù stopijo mati v sobo ter rekó Matijčku: „Idi na pašnik ter nasekaj tam vèjevja, zloži in povéži ga v butarice. O póludne se vrni domóv in ako si napravil, kar sem ti ukazala, dobodeš za kosilo dobro mlečno kašo.“

Matijček otide s sekirico. Ali o žarkem solnei mu se ne ljubi delati. Leže v senco ter takó-le prevdarja: „Ako delam ali ne, mati bodo skuhali kašo, saj me z doma ne vidijo, kaj počnem. Ko pojém kašo o póludne, lahko rečem, da zaradi vročine nisem mogel sekati.“

O póludne pride Matijček domóv. Mati ga vprašajo, če je dodelal. Matijček si ne upa lagati, zatorej reče: „Nisem nè!“ V tem trenutku pridejo oče ter pravijo: „Ni mu treba dati kosila, kajti kdor ne dela, naj tudi ne jé. A tebi, Matijček povem, da te bodem zvečer ostro kaznil, ako ne dodelaš, kar so ti davi mati ukazali.“

Strogi ukaz očetov je Matijčku pregnal vso lenobo. Sredi po póludneva je užé dovršil delo. Domóv prišedši poprosi kosila, ki mu ga mati radi dadó, preverjeni, da je napravil butarice. In ko je ravno obedoval, stopijo oče k mizi rekoč: „Davi ti nisem utegnil odgovoriti na tvoje vprašanje, a zdaj, menim, si lahko sam odgovarjaš. Ko so ti mati z dobrotljivostjo ukazali delati, nisi hotel, ko sem ti pa jaz s strogostjo zaukazal, ubogal si me. Ravno takó bi tudi človek Boga ne slušal, ako ne bi Vsemogočni tu in tam zažugal s svojo ostro šibo.“

Jos. Gradščan.

O začetku.

Brodovčevi profesor, jako učen in priljuden mož, prišel je vsako leto v svoj zavičaj na oddih. Rad se je pogovarjal s priprostimi kmeti; pod domačo lipo je posédal in se razgovarjal z njimi.

Necega praznika po póludne sedi s tremi kmeti v senci. Govoré o marsičem; slednjič se njih govorica zasukne k šolam in učenju.